

FRIHETSBERÖVANDE OCH ÅTERVÄNDANDE

Skydda statslösa personer mot
godtyckligt frihetsberövande

[Vad är problemet?](#)

[Vad kan jag som arbetar med flyktingar göra?](#)

[Vad behöver förändras på politisk nivå?](#)

[Mer bakgrundsinformation om frågan och fler resurser](#)

VAD ÄR PROBLEMET?

Att inte lyckas identifiera statslöshet och att skydda statslösa kan leda till **olaga frihetsberövande** och andra **allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna**.

- **Frihetsberövande i mottagnings-sammanhang:** Statslösa flyktingar måste ibland stanna på mottagningscenter under längre perioder på grund av osäkerhet gällande nationalitet, och är i vissa fall frihetsberövade eller får sina rättigheter om fri rörlighet olagligt kränkta, vilket bryter mot EU-kommissionens [Reception Conditions Directive](#) och andra lagar.
- **Frihetsberövande inför avvisning:** Statslösa, vars statslöshet inte identifieras riskerar att olagligt frihetsberövas återkommande och under långa perioder i avvisningssyfte, även om de inte har möjlighet att återvända till sitt ursprungsland eller tidigare hemland eftersom de inte är medborgare.
- **Refoulement:** Statslösa flyktingar ifrån länder som Irak, Syrien eller Etiopien, vars statslöshet inte identifieras och fastställs vid förfaranden för flyktingskapsbedömning kan, i slutet av en väpnad konflikt, få sin flyktingstatus återkallad (avslutad), och därmed riskera att fängslas och/eller tvingas återvända till sitt tidigare hemland (om accepterat) och utsättas för allvarlig diskriminering och/eller åtal.

VAD KAN JAG SOM ARBETAR MED FLYKTINGAR GÖRA?

De fyra grunduppgifterna: Identifiera, registrera, hänvisa och läs på!

1. Identifiera statslöshet

Utgå inte ifrån att alla har en nationalitet eller att alla som är statslösa vet om att de är statslösa. Var medveten om att vissa personer tänker på sin "nationalitet" som sin etnicitet eller grupp-gemenskap, snarare än sitt medborgarskap. När en persons frihetsberövande övervägs, och om detta är eller kan vara lagligt, tänk på om frågor om medborgarskap och risk för statslöshet har behandlats på ett korrekt sätt i screening- och/eller i flyktingstatusförfaranden, eller om indikationer på statslöshet har dokumenterats, och undersök saken vidare om du tror att det behövs. Till exempel:

- Anser myndigheterna i den sökandes hemland, eller något annat land, att de är medborgare i landet, och har de rätt att återvända med de rättigheter som förknippas med ett medborgarskap?

- Tillhör den sökande en grupp som myndigheterna i ursprungslandet inte erkänner som medborgare, såsom [kurder ifrån Syrien](#) eller Irak eller [bidooner ifrån Kuwait](#)?
- Kommer den sökande ifrån ett territorium som inte erkänns som en självständig stat av alla länder och/eller där erkännandet av staten inte innebär full suveränitet eller faktisk nationalitet för staten ifråga, till exempel [Palestina](#) eller [Västsahara](#)?
- Har tidigare försök att återvända misslyckats, och är detta tecken på att landet inte anser att den sökande är en medborgare?
- Har det förekommit förseningar eller svårigheter med att ordna rese- eller identitetshandlingar för att tillåta den sökande att återvända, och är detta tecken på att landet inte anser att den sökande är en medborgare?

Fler frågor finns här: [Identifiera statslöshet: Screeningfrågor](#)

2. Registrera statslöshet/risk för statslöshet

Om du identifierar att en person kan vara statslös i samband med mottagandet, eller om personen påstår sig vara statslös, registrera denna viktiga information på dokument som rör personen. Om ett formulär inte har fält där du korrekt kan registrera den här informationen, gör en anteckning någonstans på formuläret så att det är registrerat, och informera personen om att detta kan vara viktigt i framtiden. Spara även kopior av alla relevanta dokument så att det går att få tag på dem senare om det behövs.

Om standardformulär eller checklistor inte har ett särskilt avsnitt där den här information kan registreras, be den ansvariga inom din organisation att ändra dessa så att de inkluderar sätt att korrekt registrera (risken för) statslöshet på alla relevanta formulär.

I samband med flyktingskapsbedömning måste det fastställas om den sökande är statslös och vad det innebär för dem. Om de är statslösa bör det tydligt noteras i all relevant dokumentation, så att, vid beviljandet av flyktingstatus, statslösheten bekräftas och att personen då kan hänvisas vidare till lämpligt förfarande för att fastställa statslöshet (om möjligt). Det här kommer vara avgörande för att säkerställa att personen inte utsätts för avvisningsförsök senare, som kan leda till godtyckligt frihetsberövande, även om de flesta flyktingar kan återvända hem någon gång i framtiden.

3. Hänvisa personer till att söka expertråd, stöd och information

Identifiera organisationer som är specialiserade på statslöshet och nationalitet i landet du arbetar i, och se om de kan hjälpa till. Några av [våra medlemmar](#) kanske kan hjälpa till. Ladda ner och använd vår [guide/affisch](#) för dig som arbetar med flyktingar och vår [korta guide](#) för flyktingar och asylsökande. Ibland krävs specialkunskaper som inte är allmänt tillgängliga för att kunna avgöra om en person är statslös, och en expert bör då få i uppdrag att förbereda en rapport som kan bekräfta om personen är statslös.

4. Läs på: om statslöshet och frihetsberövande.

Det finns lite mer information nedan och mycket mer information på våra hemsidor (länkar nedan). Titta på den här [korta filmen om statslöshet och frihetsberövande \(No One Will Notice\)](#). Läs mer om statslöshet och frihetsberövande här:

- [ENS: Skydda statslösa från godtyckligt frihetsberövande](#)
- [UNHCR-verktyg för att identifiera och skydda statslösa som är frihetsberövade](#)

- [Equal Rights Trust riktlinjer för att skydda statslösa från godtyckligt frihetsberövande](#)
- Vårt [Statslöshet-index](#)

VAD BEHÖVER FÖRÄNDRAS PÅ POLITISK NIVÅ?

- Förbättra rutinerna för [identifiering och registrering av statslöshet](#).
- [Upprätta säkra förfaranden för förfaranden om statslöshetsbedömning](#), både som fristående förfaranden och inom förfaranden för flyktingkapsbedömning.
- [Förbättra lagar och vägledning](#) för att förhindra godtyckligt frihetsberövande av statslösa. Säkerställ att statslöshet betraktas som relevant vid beslut om avvisning och återvändande, och att om en person påstår sig vara statslös, skyddas från frihetsberövande, förses med information och rättslig hjälp, hänvisas till ett säkert förfarande för att fastställa nationalitet eller rätt till skydd enligt 1954 års konvention om statslösa personers rättsliga ställning, och utfärdas legitimation och grundläggande rättigheter vid frigivning.
- [Öka medvetenheten](#) hos aktörer inom migration, frihetsberövande och återvändande (inklusive tjänstepersoner, domare, jurister och organisationer) om statslösas speciella situation och skyddsbehov och se till att de har tillgång till information och resurser om statslöshet.

MER BAKGRUNDSINFORMATION OM FRÅGAN OCH FLER RESURSER

Brott mot internationell rätt: Det finns tydliga internationella och europeiska rättsliga normer som skyddar personer från olagligt frihetsberövande. I många fall reflekteras dessa i skyddsåtgärder mot diskriminering och godtycklighet i nationella lagar. Det händer dock ofta att dessa skyddsåtgärder inte tillämpas på grund av att man inte lyckas identifiera statslöshet och skydda statslösa.

Upprepat och/eller långvarigt olaga frihetsberövande: Ställningen som statslös gör att statslösa ofta inte har något land att återvända till. Om statslöshet inte identifieras och det inte finns en väg till att lagligt vistas i Europa, kan statslösa utsättas för upprepade, misslyckade avvisningsförsök. I många länder kan det här också innebära upprepat lidande eller långvarigt frihetsberövande, vilket är olagligt om det är i avvisningssyfte, men då avvisningen inte är nära förestående eller det inte längre finns en rimlig prognos för avvisning.

Brist på fastställande av statslöshet: I många länder bidrar avsaknaden av ett särskilt förfarande för att fastställa statslöshet och/eller gedigna förfaranden för fastställande av statslöshet vid fastställande av flyktingstatus, till att statslösa olagligt fängslas eller återförs till ett land där de inte är medborgare. I vissa länder identifieras vissa som statslösa men beviljas inte flyktingstatus eller alternativt skydd (eller annan typ av laglig vistelse). Det kanske inte finns något lagligt sätt för dem att etablera sin status. Skyddsglappet kan bidra till att personer fastnar i ett limbo, och i vissa fall, frihetsberövas på obestämd tid utan avsikt att avvisas.

Få mer information

[European Network on Statelessness](#) (Det europeiska nätverket för statslöshet)

[Stateless Journeys](#) (statslösa resor)

[Statslöshet-index](#)

[UNHCR:s hemsida Ending Statelessness](#) (Utrota statslöshet)

[UNHCR:s självstudiemodul om statslöshet](#)

[Institute on Statelessness and Inclusion](#) (Institutet för statslöshet och inkludering)

[Statefree](#) (statsfri)

Gå en kurs vid [Institute on Statelessness and Inclusion](#) (Institutet för statslöshet och inkludering) eller vid [University of Melbourne](#).

Organisationer i Europa kan [kontakta ENS](#) om utbildningsmöjligheter. Du kan också [anmäla dig till vår mejllista/nyhetsbrev](#), följa oss på sociala medier och [stödja Stateless Journeys campaign](#) (kampanjen Statslösa resor).

VÄNTAN ÄR DET VÄRSTA MED ATT VARA FRIHETSBERÖVAD. DET ÄR SOM ATT DU TAPPAT ALL KONTROLL, DU BARA SITTER OCH VÄNTAR. DU VÄNTAR PÅ ATT NÅGON ANNAN SKA BERÄTTA FÖR DIG VEM DU ÄR OCH VILKET SOM ÄR DITT LAND.

~STATSLÖS MAN IFRÅN PAKISTAN, INTERVJUAD I POLEN UNDER 2015